

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1962/35

Karar No.:1962/75

Karar tarihi:7/11/1962

Resmi Gazete tarih/sayı:14.12.1962/11282

İstemde bulunan : Kaynarca'da dâva muakkibi Kemal Cebecioğlu

İstemın konusu : İstem sahibi tarafından Ankara Sulh Ceza Hakimliğine iki nüsha olarak verilen 20/8/1962 günlü dilekçede :

Vergilerin değerlendirilmesinde haksızlığa uğradığı cihetle milletvekilleri delâletile işın takip edilmesi yönünden Yeni Türkiye Partisi Genel Merkezine gönderdiği gizli işaretli bir mektupla, bir dilekçenin gereğinin tetkik ve tahkiki cihetine gidilmiyerek sonradan açıklanmasından ve şahsiyle ilgili hususlardan dolayı neşren hakarete bulunmuş olmasından ve istenmesine rağmen ilçe parti binasına Türk bayrağı temin edilmemesinden ve bu binanın kira bedelinin ödenmemesi yüzünden bina sahibi tarafından parti levhasının indirilmiş olmasından Yeni Türkiye Partisi Genel Başkanı Ekrem Alican'ın sorumlu olduğu ileri sürülerek bu partinin kapatılması istenmiştir. Ankara ikinci Sulh Ceza Hakimliğince (Konusu itibariyle mahkemenin görevi dahilinde bir hususla ilgisi olmadığından gereği yapılmak üzere dilekçenin C. Savcılığına tevdiine) 23/8/1962 tarihinde karar verilmiştir.

Mahalli C. Savcılığınca : Anayasa'nın 57 nci maddesi karşısında mahkemenin ve gerekse savcılığın bu hususta herhangi bir işlem yapmağa yetkisi bulunmadığından usulü dairesinde açılmış bir dâva olmamakla beraber dilekçe sahibine bu yolda bir tebligatın Anayasa Mahkemesi Başkanlığınca yapılması gerektiğinden bahisle gönderilen evrak üzerine C. Başsavcısının alınan yazılı düşünceleri, dilekçe ve rapor ve dosyadaki diğer kâğıtlar okunup üyelerden Şemsettin Akçoğlu'nun; ileri sürülen sebeplerin hiç birini kapsamadığından dâvaya bakmanın bu yönden mahkemenin görevi dışında kaldığı cihetle dilekçenin bu sebeple reddi gerekeceği yolundaki görüşü karşısında; siyasî partilerin kapatılmasına ait dâvaların behemehal Anayasa Mahkemesince görüleceği ve konunun mahkememizin görevi içinde bulunduğu kendi muhalefetiyle ve oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünöldü :

Siyasî partilerin kapatılmasına ait dâvalar C. M. U. K. nun 344 ve müteakip maddeleri hükümlerine göre açılmıyacağı ve iddianamede mevcut olmadığı cihetle ortada kanuna uygun olarak açılmış bir dâva yoktur. Ortada dâva olmaması ve aynı zamanda da duruşmada ittihaz edilmemiş olması bakımından Sulh Ceza Mahkemesince verilen görevsizlik kararı; C. M. U. K. nun 263 üncü maddesinde yazılı son tahkikatın açılmasına dair olan bir kararın bütün neticelerini doğuracak ve aynı şartlara tabi olarak hukuki işın mahkememize getirilmesine kanunî imkân görülmediğinden dosyanın kararı veren mahkemeye geri gönderilmesi gerekir :

Sonuç : Yukarıda yazılı sebeplerden ötürü dosyanın kararı veren İkinci Sulh Ceza Mahkemesine geri gönderilmesine ve bu kararın dilekçe sahibine tebliğine ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı kanunun 51 inci maddesi hükmü uyarınca Resmî Gazete'de yayınlanmasına sonuç bakımından C. Başsavcısının isteğine uygun olarak üyelerden Osman Yeten, Celâlettin Kuralmen,

Esas No.:1962/35
Karar No.:1962/75

Muhittin Gürün ve Ekrem Tüzemen'in muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile 7/11/1962 gününde karar verildi.

Başkanvekili Tevfik Gerçeker	Üye Osman Yeten (muhalif)	Üye Rifat Göksu	Üye Lütfi Akadlı
Üye Şemsettin Akçoğlu (muhalif)	Üye İbrahim Senil	Üye İhsan Keçecioglu	Üye Salim Başol
Üye Celâlettin Kuralmen (muhalif)	Üye Yekta Aytan	Üye Hakkı Ketenoglu	Üye Ahmet Akar
Üye Muhittin Gürün (muhalif)	Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Ekrem Tüzemen (muhalif)	

MUHALEFET ŞERHİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın siyasi partilerin kapatılması ile ilgili hükümleri 19 ve 57 nci maddelerinde yer almış bulunmaktadır.

Bunlardan 19 uncu madde, din istismarını önlemeye matuftur ve bu gibi hareketleri ceza müeyyidesi altına aldığı gibi bu yola sapan siyasi partilerin Anayasa Mahkemesince temelli kapatılacağını da hükme bağlamıştır.

Buna mukabil 57 nci madde, genel olarak siyasi partilerin uyacakları esasları tesbit etmiş, denetimlerinin ne yolda yapılacağını tâyin etmiş ve siyasî partilerin (İç çalışmalarının, faaliyetlerinin, Anayasa Mahkemesine ne suretle hesap vereceklerinin ve bu mahkemece malî denetimlerinin nasıl yapılacağını, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenleneceği) hükmünü koymuştur.

Yine aynı maddede siyasi partilerin kapatılması hakkındaki dâvalara Anayasa Mahkemesinde bakılacağı ve kapatma kararının ancak bu mahkemece verileceği açıkça belirtilmiştir.

Diğer taraftan Anayasa'nın 148 inci maddesinde (Anayasa Mahkemesinde uygulanacak yargılama usulünün kanunla düzenleneceği) hükmü bulunduğundan bu hükme istinaden 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki kanunun 32 nci maddesinde (Siyasi partilerin kapatılması hakkında açılan dâvalarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu uygulanır). denilmek suretiyle bu gibi dâvalardaki yargılama usulü tesbit edilmiştir.

Sözü geçen maddelerde siyasi partilerle ilgili umumi esaslar tesbit edilmiş ve siyasi partilerin kapatılması maksadiyle açılan dâvalarda uygulanacak usuller tâyin edilmiş olmakla beraber bu dâvaların ne suretle ve kimler tarafından açılacağı ve bu konuda yürürlükteki mevzuatta bulunan hükümlerin değiştirildiği veya kaldırıldığı hakkında bir hüküm sevk olunmamış ve 57 nci maddede bahis konusu edilen siyasi partilerin faaliyetlerini düzenleyecek olan kanun da henüz çıkmamıştır.

Şu duruma göre bu konuda, yani kimlerin dâva açmak hakkı olduğu hususunda yürürlükte bulunan hükümlerin tatbik olunması lâzım gelmekte ve esasen Anayasa'nın geçici 7 nci maddesinin son fıkrası ile verilen 2 senelik mühlet içersinde yeni kanunlar konuluncaya kadar eski hükümlerin tatbik olunması mecburiyeti de izahtan vareste bulunmaktadır. Hattâ bu iki senelik mühlet içinde veya geçtikten sonra dahi, yürürlükte bulunan bir kanun hükmünün, sonraki bir kanun ile değiştirilmediği veya kaldırılmadığı veya Anayasa Mahkemesince, Anayasa'ya aykırılığı tesbit olunmadığı müddetçe uygulanmasının zaruri bulunduğu dahi tabî bir keyfiyettir.

Bu sebeplerle halen yürürlükte olan Medenî Kanun ile Cemiyetler Kanununda bu konuda mevcut olan hükümlerin aynı zamanda bir dernek olan ve Cemiyetler Kanununa göre kurulan siyasi partilere de uygulanması, ancak 22/4/1962 tarihli ve 44 sayılı, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri hakkındaki Kanunla siyasi partilerin kapatılması hakkındaki dâvalara Anayasa Mahkemesinde bakılacağı hükmü konulmuş ve şu suretle daha önceki kanunlarla umumi mahkemelere bu konuda verilmiş olan görev Anayasa Mahkemesine devredilmiş olduğundan siyasi partilerin kapatılma dâvalarının Anayasa Mahkemesinde görülmesi zaruri bulunmaktadır.

Yukarıdaki izahattan anlaşılacağı üzere Anayasa'nın 57 nci maddesi ile derpiş olan özel kanun yürürlüğe konuluncaya kadar, siyasi partilerin kapatılması ile ilgili dâvalar, yürürlükteki kanunların hükümlerine göre kendilerine dâva açmak hakkı verilmiş olan makam ve şahıslar tarafından Anayasa Mahkemesinde açılacak ve bu mahkemece de bu suretle açılan dâvalarda Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanarak muhakeme yapılacaktır.

Bu esasın hadiseye tatbikine gelince :

Medenî Kanunun 71 inci maddesinde (Bir cemiyetin gayesi kanuna yahut âdabı umumiyeye mugayir olursa, müddei umumilik makamının veya bir alâkadarın talebi üzerine o cemiyet fesholunur) denilmek suretiyle maddede yazılı sebeplerle savcılara ve onlardan ayrı olarak da (İlgili vatandaşa) dâva açmak hakkı tanınmış bulunmaktadır. Bu suretle bir kanunla tanınmış bulunan bir dâva hakkının, 44 sayılı kanunun 32 nci maddesindeki (Siyasî partilerin kapatılması hakkında açılan dâvalarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu uygulanır) ibaresindeki (Yargılama Usulleri) arasında

mütalâa ederek bertaraf etmek mümkün değildir. Zira 44 sayılı kanun, madde metninde de açıkça görüldüğü üzere açılan bir dâvada uygulanacak yargılama usulünü tesbit etmiş olup dâvanın kimler tarafından açılacağını hükme bağlamamıştır. Dâva açmak hakkının, açılan bir dâvada takip olunacak usul meyanında mütalâası ise, bilhassa hilâfına sarîh bir kanun hükmü de mevcut iken, mümkün değildir. Nitekim bundan evvelki tatbikatta Medenî Kanununun 71 inci maddesine göre Cumhuriyet Savcıları tarafında açılan dâvalar hukuk mahkemelerinde rü'yet olunmakta ve bu dâvalarda Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu tatbik edilmek suretiyle dâva açmak hakkı ile açılan bir dâvada uygulanacak usul hükümlerinin birbirinden ayrı olabileceği keyfiyeti fiiliyat ile de teyit edilmiş bulunmaktadır.

Bu sebeplerle kararın çoğunluk mütalâasını teşkil eden, (Siyasî partilerin kapatılmasına ait dâvaların Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344 ve mütaakip maddeleri hükümlerine göre açılmıyacağı ve iddianamede mevcut olmadığı cihetle ortada kanuna uygun olarak açılmış bir dâva yoktur) düşüncesi, bahse konu dâva esasen Türk Ceza Kanununun 344 ve mütaakip maddelerine göre açılmış olmayıp Medenî Kanununun 71 inci maddesine dayanmakta olmasına ve bu maddeye göre şahıslar tarafından açılan dâvalarda da savcı iddianamesinin mevcudiyeti şartı bulunmamasına göre, yerinde görülemezdir.

Bu bakımdan Medenî Kanununun 71 inci maddesinde açıkça yazılı bulunan (ilgili) şahısların dâva açmak hakkı, özel bir kanunla kaldırılmadıkça bir siyasi parti ile ilgili kişilerinde, o siyasi partinin kapatılması için, sözü geçen maddede yazılı sebeplerle ve bir dilekçe ile Anayasa Mahkemesinde dâva açmak hakları mevcut bulunmaktadır.

Hâdisede, kendisini Yeni Türkiye Partisi ile ilgili gören Kaynarcada dâva muakkibi Kemal Cebecioğlu, bu partinin kapatılması için Ankara Sulh Ceza Hâkîmliğine dilekçe ile müracaat etmiş, mahkemece de konunun kendi görevine girmediği gerekçesi ile dilekçe savcılığa gönderilmiş ve savcılıkta da ilgisi hasebiyle mahkememize intikal ettirmiş olduğuna göre ortada kanuna uygun olarak açılmış bulunan bir dâvanın mevcut olduğunu kabul etmek ve Anayasa'nın 57 nci maddesi ile depriş olunan özel kanun yürürlüğe konulup da bu husular yeniden tanzim olununcaya kadar da mümasili olaylarda bu yolda muamele yapmak zarureti vardır. Bu sebeplerle çoğunluk kararına muhalifiz.

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Muhittin Gürün

MUHALEFET ŞERHİ

Davacı, Anayasa Mahkemesinin faaliyete geçmesinden önce Ankara İkinci Sulh Ceza Mahkemesine verdiği 2/8/1962 günlü dilekçesinde, bazı sebepler ileri sürerek, Yeni Türkiye Partisinin kapatılmasına karar verilmesini istemiştir. Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının 23/8/1962 tarih ve 11192 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanması üzerine dâva dosyası, adı geçen mahkeme tarafından, görevsizlik kararı ile mahkememize gönderilmiştir.

Davacı Yeni Türkiye Partisinin kapatılmasına karar verilmesini istediğine göre Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344 üncü ve müteakip maddelerine dayanılarak ortada kanuna uygun şekilde açılmış bir dâva yoktur denilemez.

Bir dâvanın başlangıçta görevsiz bir mahkemede açılmış olması, veya hadisede olduğu gibi, bidayette görevli olan mahkemenin sonradan görevsiz hale gelmesi o dâvaya görevli mahkemede bakılmaya devam edilmesine engel teşkil edemez. Gerek Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 263 üncü, gerekse Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 27 nci maddelerine göre görevsiz mahkemede açılmış olan dâvanın dosyası görevli mahkemeye gönderilir ve dâvaya görevli mahkemede bakılır.

Bütün bu sebeplerle çoğunluğun kararına muhalifiz.

Üye
Osman Yeten

Üye
Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

1- 22/4/1962 Tarih ve 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 4 numaralı bendinde (Sımaralı bendinde (Siyasî partilerin kapatılması hakkındaki bütün dâvalara mahkememizce bakılacağı) gösterilmiş; bu dâvaların hangi sebeplere dayanılarak açılacakları ise Anayasa'nın 19 ve 57 nci maddelerinde tâyin olunmuştur.

Yeni Türkiye Partisinin kapatılması talebiyle Ankara Sulh Ceza Mahkemesine başvuran Kemal Cebecioğlu'nun dâva konusu yaptığı vakıalar bu iki maddede yazılı kapatma sebepleri dışında kalmaktadır.

Usulüne uygun şekilde açılmış bir dâva bulunup bulunmadığının incelenmesinden evvel görev konusunun ele alınması; tüzüğündeki bazı hükümler veya bazı faaliyetleriyle Yeni Türkiye Partisinin, Anayasa'nın 19 veya 57 nci maddelerini ihlâl ettiği iddiasına dayanmayan isteğin, 44 sayılı kanunun 42 nci maddesi gereğince, görev bakımından reddi lâzım gelirdi.

2- 44 sayılı kanunun 20 nci maddesinin 4 numaralı bendinde (Siyasî partilerin kapatılması hakkındaki dâvalar) a mahkememizce bakılacağı, 32 nci maddesinde de (Bu dâvalarda, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanacağı) gösterilmiş; fakat, bu dâvaların kimler tarafından ne suretle açılabileceği kanunla tâyin olunmamıştır.

Yargılama usulü hakkında hususî hükümler sevk edilmediğine göre Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yargılama usullerinin aynen tatbiki zaruridir. Binnetice Mahkememize, Yüce Divan işlerinde olduğu gibi siyasî partilerin kapatılması dâvalarında da Ceza Mahkemesi hüviyet ve selâhiyeti tanınmış olmaktadır.

Ceza Kanunumuzda (Parti kapatma) diye bir ceza bulunmamaktadır. Binaenaleyh siyasî partilerin kapatılması dâvalarının sadece bu taleple mahkememize intikali ve sadece (Kapatma) kararıyle neticelenmesi mümkün değildir. Partilerin, Anayasa'nın 19 ve 57 nci maddelerine aykırı davranışları, kurucuların ve idarecilerin cezai

Esas No.:1962/35
Karar No.:1962/75

mesuliyetlerini de istilzam edeceğinden, kapatma sebeplerini tetkike girişecek olan mahkememiz, aynı zamanda, bir suçun delillerini de toplamış olacaktır. Binnetice mahkeme, suçu sabit görürse, bir ceza vermek ve aynı zamanda Anayasa'nın bu hükümlerine uyararak partinin kapatılmasına hükmetmek mevkiindedir.

Bu neticeyi Anayasa'nın 22 nci maddesinin son fıkrası hükmünden çıkarmak da mümkündür. Bu fıkra (Gazete ve dergilerin, ancak 57 nci maddede belirtilen fiillerden mahkûm olma halinde, mahkeme kararıyla kapatılacağı) yazılıdır.

Suç cezalandıracak mahkeme ile kapatma kararı verecek mahkemeyi ayırmak, ceza tâyinini umumi mahkemelere bırakıp yalnız kapatma kararı vermekte mahkememizi görevli saymak hatıra gelemes. Zira bu şekil, siyasi partilerin denetlenmesi ve kapatılması hususlarında yalnız mahkememizin yetkili ve görevli olduğunu gösteren hükümlerin sevkindeki maksada aykırı düşer -ve diğer cemiyetlerden ayrı tutarak- Anayasa'nın ancak siyasi partilere tanıdığı bir imtiyazı ortadan kaldırmak olur.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 148 ve 344 üncü maddeleri hükümlerine göre siyasi partilerin kapatılması hakkındaki dâvalar, sadece bu taleple değil, bir ceza isteğine bağlı olarak ancak Cumhuriyet Savcısı tarafından açılabilir. Ortada böyle bir dâva mevcut olmadığına göre, şahsî bir dâva mahiyetindeki talebin tetkiki mahkememizin görevi dışında kalır.

Görev konusundaki çoğunluk görüşüne bu sebeplerle iştirak etmiyorum.

2- Ortada usulüne uygun bir dâva bulunmadığına dair karara, 2 numaralı bendde izah edilen sebeplerle iltihak ediyorum.

Üye
Şemsettin
Akçoğlu